

ROK 1921 W KATOWICACH. W SETNĄ ROCZNICĘ WYBUCHU II POWSTANIA ŚLĄSKIEGO

Opracowanie wystawy
Sławomir Stanowski

Projekt graficzny
Jola Barnaś

Redakcja tekstu
Aleksandra Niesyto

ROK 1921 W KATOWICACH. W SETNĄ ROCZNICĘ WYBUCHU III POWSTANIA ŚLĄSKIEGO

Grudzień 1920 – styczeń 1921

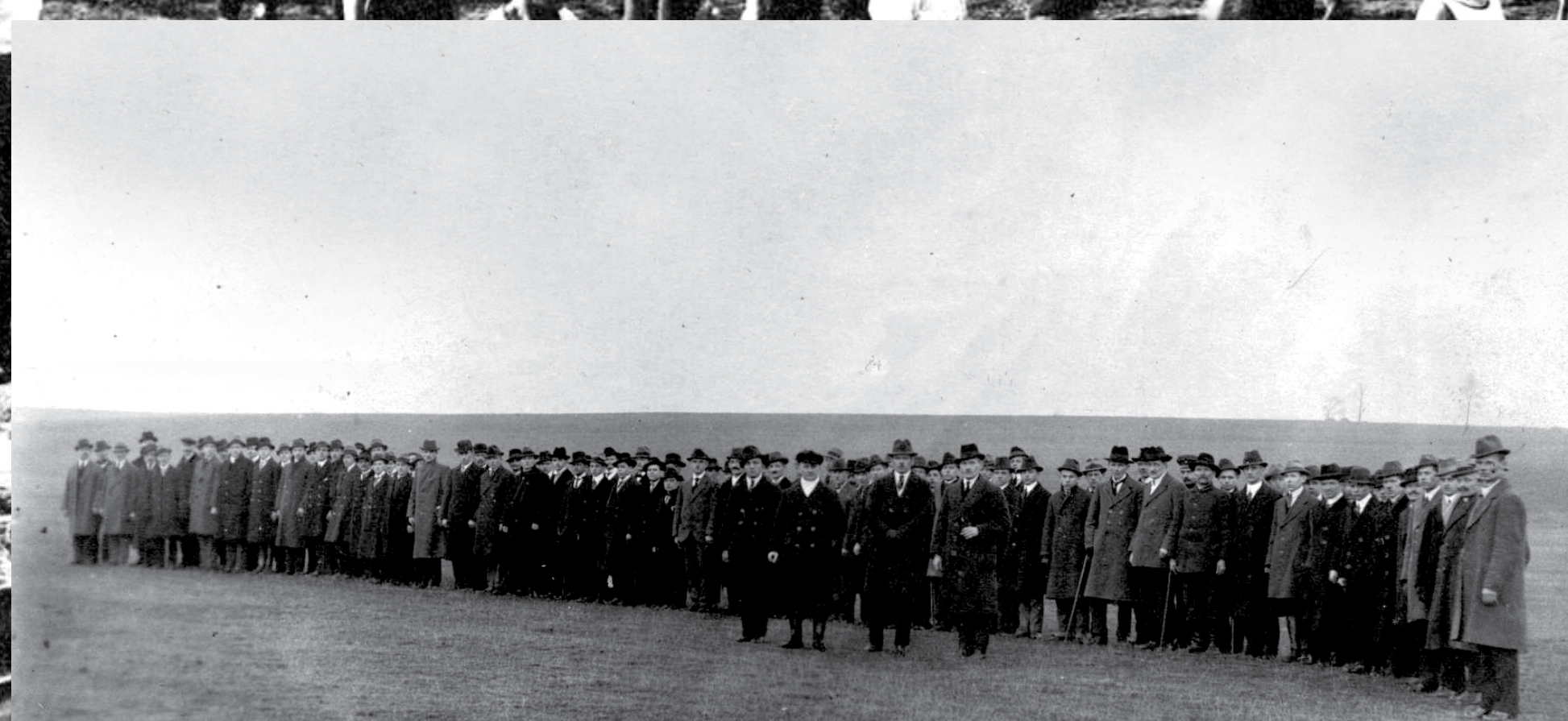
Pod koniec 1920 roku nastąpił znaczny wzrost liczby polskich towarzystw kulturalnych, śpiewaczych oraz sportowych. Głównym inicjatorem tego typu aktywności był Polski Komisarjat Plebiscytowy. Do najważniejszych organizacji na terenie powiatu katowickiego należały towarzystwa: rolnicze, śpiewacze, sportowe, m.in. Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”, oraz Towarzystwo Czytelni Ludowych. Ważną rolę odgrywała w tym czasie również prasa. W styczniu 1921 roku polskie czasopisma prenumerowało ok. 10 tys. osób, czyli o 30% więcej niż osób prenumerujących gazety niemieckie.

Po II powstaniu śląskim oficjalnie rozwiązano Polską Organizację Wojskową. Jej rolę przejęła Centrala Wychowania Fizycznego (CWF), której komendantem został kapitan Paluch, a jego zastępcą Alfons Zgrzebniok. Do zadań nowej organizacji należało dbanie o bezpieczeństwo obywateli w czasie kampanii plebiscytowej, m.in. ochrona wieców. Członkowie CWP brali udział w kolportowaniu gazet i ulotek oraz prowadzili agitację plebiscytową. Katowicki oddział dysponował sporym zasobem broni rozproszonym w skrytkach na pograniczu.

Pod koniec 1920 roku Centralę zastąpiło Dowództwo Obrony Plebiscytu. Cały teren podzielono na sześć inspektoratów. Powiaty: katowicki, bytomski i zabrski weszły w skład I inspektoratu. Od stycznia 1921 roku rozpoczęto rozbudowę struktury, dzieląc organizację na sekcje, kompanie, bataliony i pułki. Tworzono również bataliony szturmowe oraz oddziały służby pomocniczej.

Oddział powstańców pod Katowicami, ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

Tajne ćwiczenia Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląska w powiecie bytomskim, ze zbiorów Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny – Oddziału Muzeum Śląska Opolskiego

Pierwszy zlot dzielnicowy Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” na Zadolu (Katowice), ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

ROK 1921 W KATOWICACH. W SETNĄ ROCZNICĘ WYBUCHU III POWSTANIA ŚLĄSKIEGO

PRZYGOTOWANIE DO PLEBISCYTU.....

Luty 1921

W lutym 1921 roku Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa, po konsultacjach z zachodnimi mocarstwami, podjęła decyzję w sprawie plebiscytu, wyznaczając termin jego przeprowadzenia na 20 marca 1921 roku. Agitacja wyborcza rozpoczęła się jeszcze przed ratyfikacją traktatu wersalskiego. Obie strony szukały argumentów, aby zwerbować jak największą liczbę osób niezdecydowanych, a to prowadziło do coraz większego podziału społeczeństwa. Głównymi kwestiami zapalnymi były: wspólna historia (średniowieczne osadnictwo, pochodzenie Piastów Śląskich, długa rozłąka z Polską i wielowiekowa przynależność spornego terenu kolejno do Czech, Austrii, Prus i Niemiec po zjednoczeniu), problem etniczny (przynależność etniczna, wpływ germanizacji w XIX wieku).

Narastające przez lata stereotypy znalazły ujście w propagandzie obu stron. Polacy porównywali Niemców do Krzyżaków, widzieli w nich bogatych junkrów i germanizatorów, Niemcy zaś utożsamiali Polaków z wyzykującą poddanych szlachtą.

Członkowie Polskiego Komisariatu Plebiscytowego w Bytomiu, w pierwszym rządzie drugi od prawej siedzi Konstanty Wolny, trzeci Wojciech Korfanty, szósty od prawej stoi Józef Rymer, ze zbiorów Muzeum Historii Katowic

Plakat propagandowy „Schlesier seid auf der Hut!“ [Ślązacy miejcie się na baczności], ze zbiorów Muzeum Powstań Śląskich w Świętochłowicach

Wojciech Korfanty – Polski Komisarz Plebiscytowy na Górnym Śląsku, ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

Straż Polskiego Komisariatu Plebiscytowego w hotelu Lomnitz, w pierwszym rządzie stoi drugi z lewej naczelnik Wydziału Prawnego Polskiego Komisariatu Plebiscytowego, dr Konstanty Wolny, ze zbiorów Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny – Oddziału Muzeum Śląska Opolskiego

Granica na Śląsku przed plebiscytem, ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

ROK 1921 W KATOWICACH. W SETNĄ ROCZNICĘ WYBUCHU III POWSTANIA ŚLĄSKIEGO

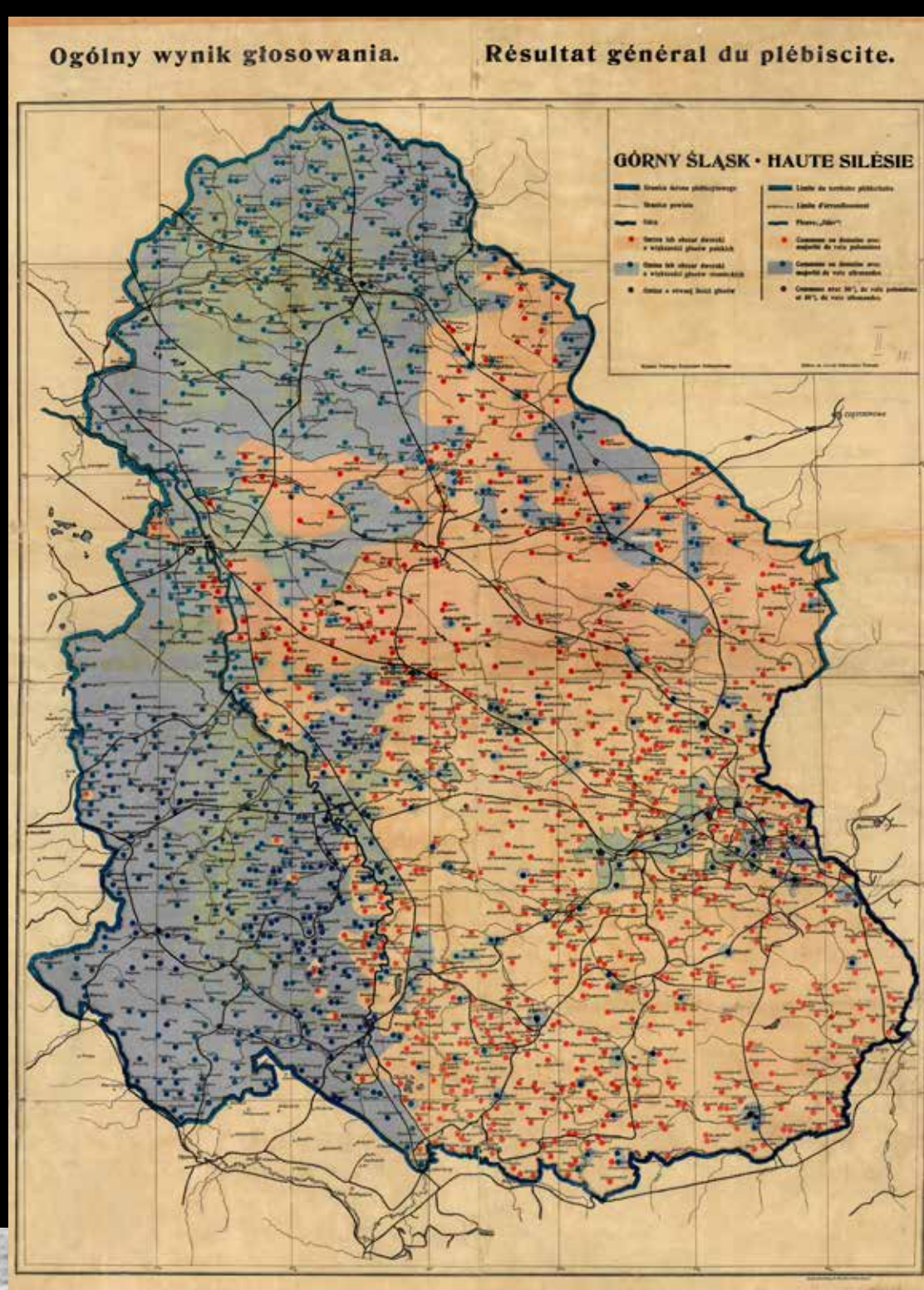

PLEBISCYT

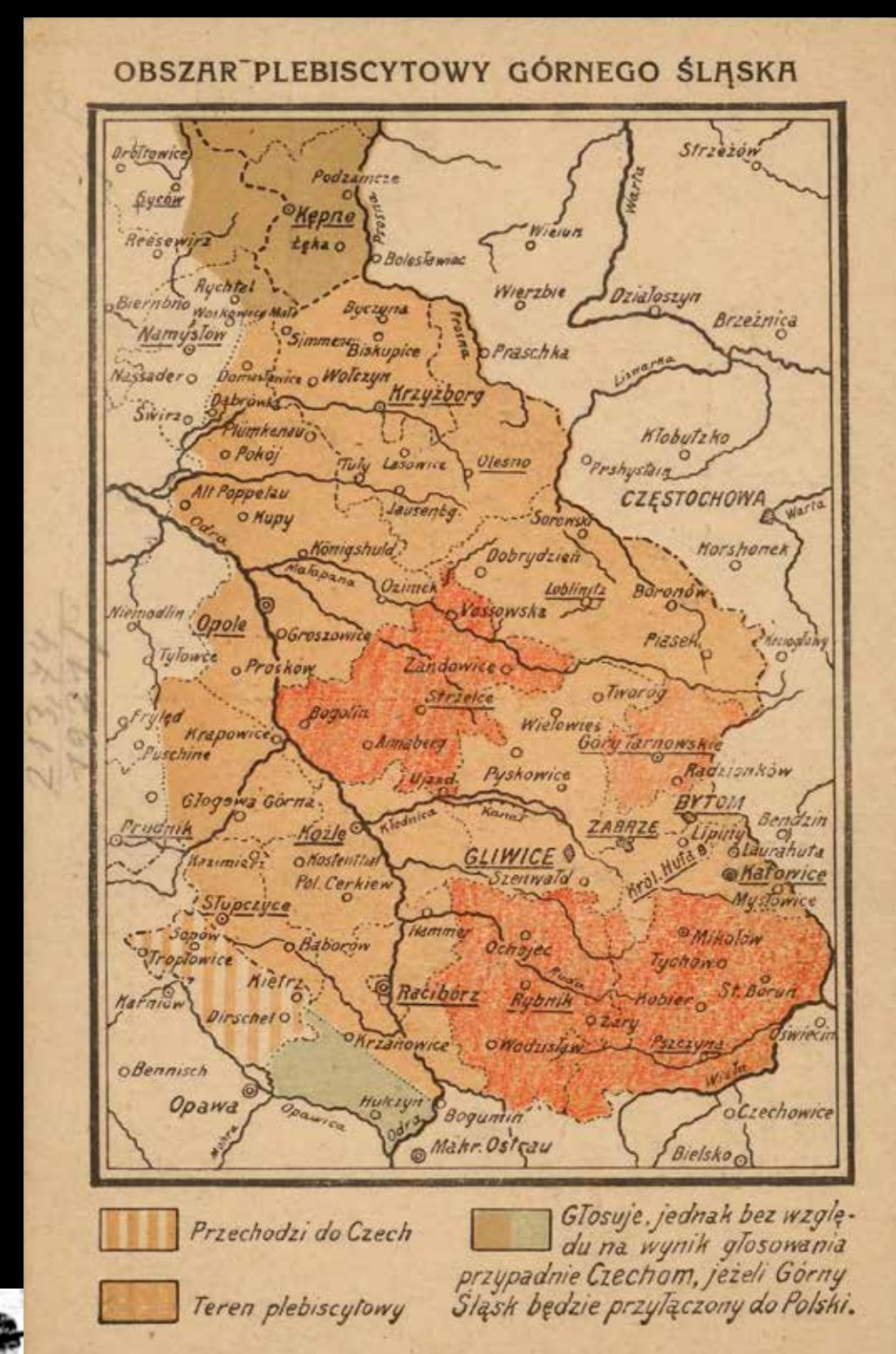
Marzec 1921

Plebiscyt przeprowadzono 20 marca 1921 roku – w Niedzielę Palmową. Do głosowania upoważnione zostały 1 220 524 osoby. Udział wzięło 97% (1 190 637 osób) uprawnionych, z czego 19,3% (191 308 osób) stanowili emigranci. Każdy wyborca otrzymał dwie karty z dwujęzycznym napisem „Polska/Polen” oraz „Niemcy/Deutschland” i wybraną wrzucił do urny. Za przyłączeniem terenu do Polski zagłosowało 40,3% uprawnionych, a za pozostaniem w granicach Niemiec 59,4% głosujących. Sytuacja była o tyle skomplikowana, że za Polską opowiedziały się w większości osady wiejskie, a za Niemcami głównie duże miasta.

Na terenie powiatu katowickiego dzień ten przebiegał spokojnie. Mieszkańcy, ubrani w odświętne stroje, z powagą i spokojem udali się do urn wyborczych. Frekwencja była bardzo wysoka. W powiecie katowickim wyniosła 98% ze znaczną przewagą osób głosujących na Polskę, a w samych Katowicach, gdzie wygrała strona niemiecka, stanowiła 95% uprawnionych.

Ogólny wynik głosowania w plebiscycie, ze zbiorów Cyfrowej Biblioteki Narodowej Polona

Mapa obszaru plebiscytowego Górnego Śląska, ze zbiorów Cyfrowej Biblioteki Narodowej Polona

Komisja plebiscytowa powiatu katowickiego, ze zbiorów Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach

Grupa emigrantów z Nadrenii biorąca udział w plebiscycie, ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

Sporządzanie list z nazwiskami głosujących i kart do głosowania, ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

Żołnierze francuscy na rynku w Katowicach w dzień plebiscytu, ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

ROK 1921 W KATOWICACH. W SETNĄ ROCZNICĘ WYBUCHU III POWSTANIA ŚLĄSKIEGO

STRACONE NADZIEJE

Kwiecień 1921

Wyniki plebiscytu w powiecie katowickim zostały przyjęte przez stronę niemiecką z nadzieją i entuzjazmem. Jeszcze przed podaniem oficjalnych wyników Niemcy ogłosili swoje zwycięstwo, organizując 22 marca 1921 roku triumfalną manifestację na ulicach Opolu, podczas której domagali się natychmiastowej decyzji w sprawie pozostawienia całego Górnego Śląska w granicach Niemiec. Ludność nastawiona propolsko liczne wiece zorganizowała 24 marca, m.in. na terenie Dębu, Rożdzenia, Dąbrówki Małej, żądając natychmiastowego przyłączenia Górnego Śląska do Polski. Mieszkańcy Dąbrówki Małej urządzili nawet marsz w kierunku granicy polskiej, gdzie spotkali się z manifestującymi z Czeladzi, Sosnowca i Dąbrowy Górniczej. Wiece narodowe odbyły się również w centrum Katowic, gdzie na przemian zbierali się Polacy i Niemcy, prezentując swoje racje dziennikarzom z Anglii i Włoch.

Powołując się na postanowienia traktatu wersalskiego, Międzynarodowa Komisja – po analizie wyników głosowania – miała wytyczyć proponowaną granicę i przedłożyć ją do akceptacji mocarstwom zachodnim. Decyzja nie była jednak łatwa, ponieważ w Komisji zabrakło jednomyślności. Strona francuska popierała pomysł podziału zgodnie z tzw. linią Korfanteo, która zakładała przyłączenie do Polski większości terenu plebiscytowego z całym okręgiem przemysłowym. Włosi i Anglicy poparli żądania niemieckie, chcąc pozostawić większą część spornego terenu w granicach Rzeszy. Polsce przypadłyby zatem tylko skrawki powiatu katowickiego, powiat pszczyński oraz rybnicki. Brak jednomyślności Komisji wywołał niepokój strony polskiej oraz napiętą atmosferę. Wybuch kolejnego powstania wydawał się nieunikniony.

Grafika z gazety „Kocynder” z 27 marca 1921 roku, ze zbiorów Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

Propagandowa karta pocztowa „Co się misji koalicyjnej u nas najwięcej podoba”, ze zbiorów Muzeum Historii Katowic

Grafika z gazety „Kocynder” z 24 kwietnia 1921 roku, ze zbiorów Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

ROK 1921 W KATOWICACH. W SETNĄ ROCZNICĘ WYBUCHU III POWSTANIA ŚLĄSKIEGO

A JEDNAK POWSTANIE!

Maj 1921

Trzecie powstanie rozpoczęło się w nocy z 2 na 3 maja od ogłoszenia strajku generalnego, obejmując wszystkie zakłady przemysłowe na terenie Okręgu Przemysłowego. Powstańcom udało się odciąć połączenia kolejowe między Rzeszą Niemiecką a Górnym Śląskiem oraz wysadzić wszystkie mosty na Odrze. Po ogłoszeniu przez aliantów stanu oblężenia Wojciech Korfanty obwołał się dyktatorem powstania.

W następnych dniach, między 4 a 20 maja, walki objęły cały obszar plebiscytowy. Najważniejszym wydarzeniem w tym czasie była bitwa o Kędzierzyn. Wzięta w niej udział grupa „Wschód”, w której skład wchodził 1. Katowicki Pułk Piechoty im. Józefa Piłsudskiego, dowodzony przez Walentego Fojkisa. Akcja ta trwała od 6 do 10 maja, a jej celem było zdobycie Kędzierzyna, Bielawy, Kłodnicy oraz wyparcie sił niemieckich na drugi brzeg Odry. Była to jedna z najtrudniejszych batalii polsko-niemieckich stoczonych podczas powstań śląskich.

Od 21 do 26 maja Niemcy przystąpili do kontrataku. Zaciekle walki prowadzono w rejonie Góry św. Anny. Najkrwawsza bitwa tych dni rozpoczęła się 21 maja. W walkach po stronie powstańców udział wzięły pułk katowicki, dowodzony przez Walentego Fojkisa, oraz pułk pszczyński Franciszka Rataja. Siły powstańcze z pola bitwy wycofały się na przełomie 27 i 28 maja.

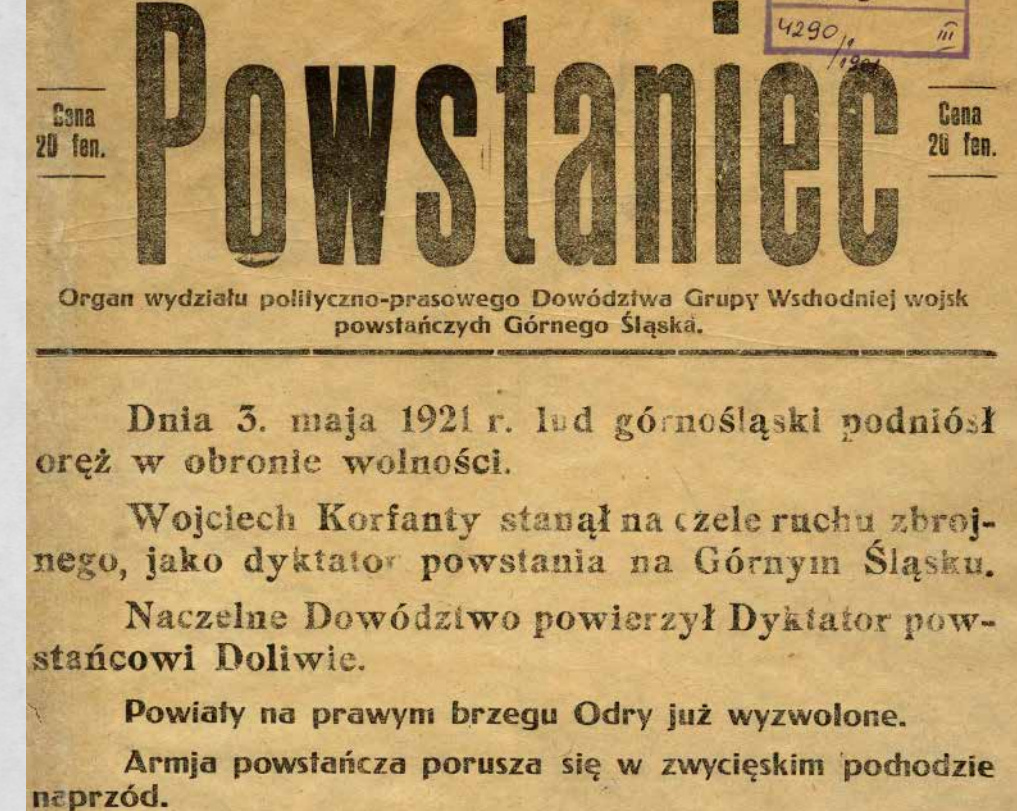
Pierwsze pertraktacje w sprawie zakończenia powstania rozpoczęły się 28 maja w Szopienicach. Do kwatery głównej sił powstańczych przybyli przedstawiciele Komisji Międzysojuszniczej, przedstawiając propozycję utworzenia pasa neutralnego między stroną polską i niemiecką. Rozwiązanie to, wsparte aprobatą rządu Rzeczypospolitej, weszło w życie 30 maja.

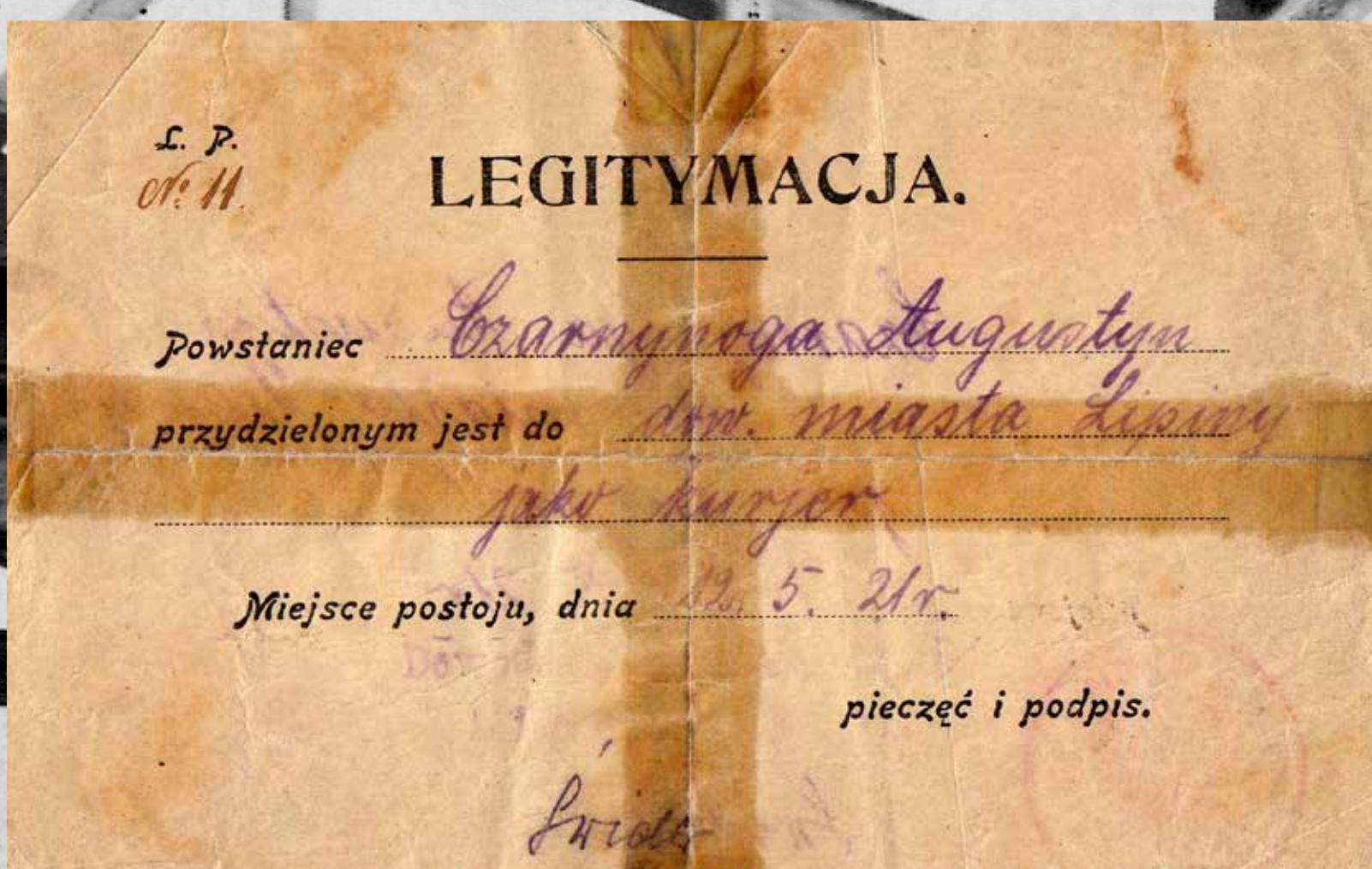
Oddział kurierów w pierwszym dniu III powstania, ze zbiorów Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny – Oddziału Muzeum Śląska Opolskiego

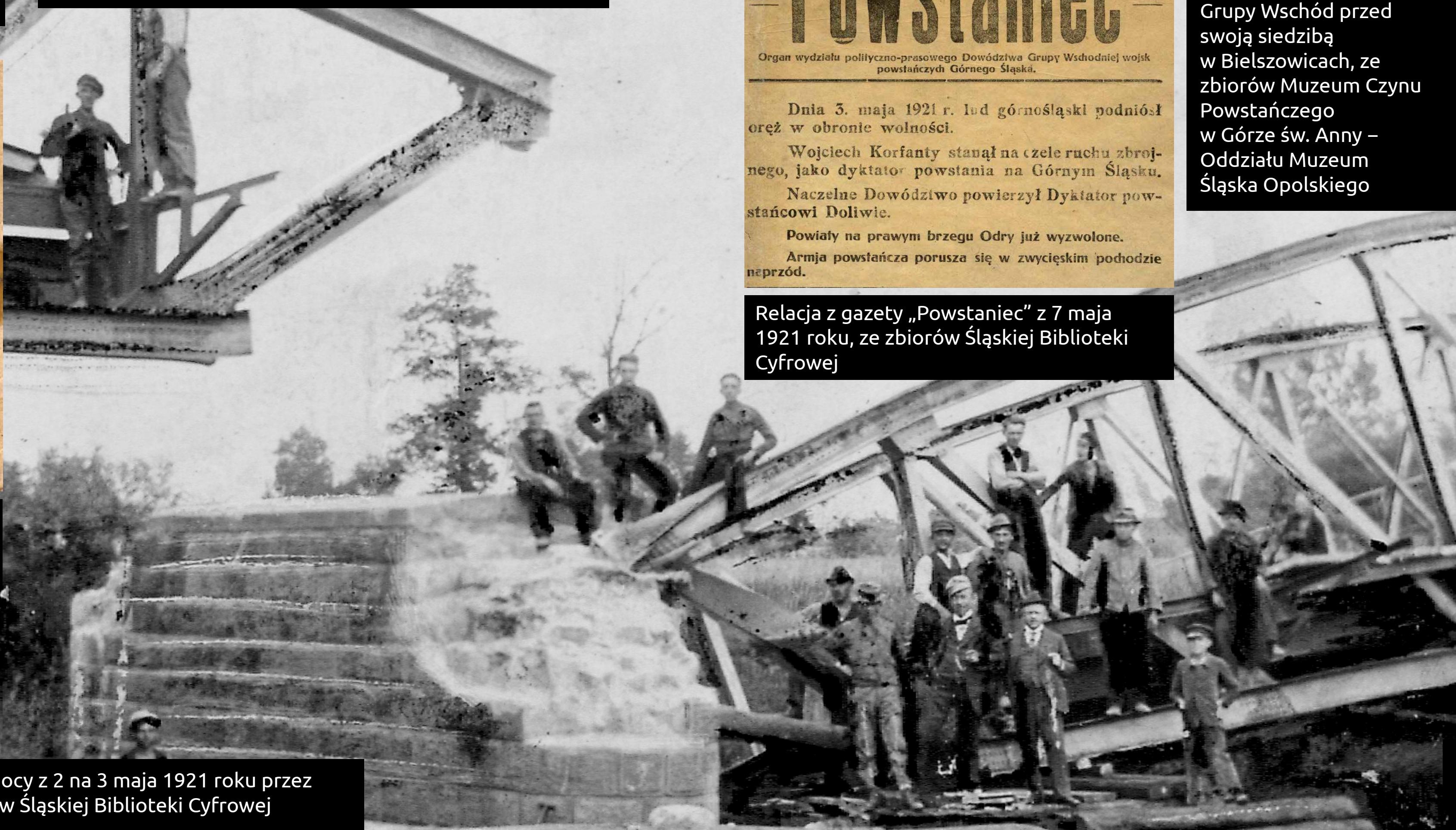
Plan działań zbrojnych podczas bitwy o Kędzierzyn – 9 maja 1921 roku, ze zbiorów Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

Szefstwo Sanitarne i Oddział II Dowództwa Grupy Wschód przed swoją siedzibą w Bielszowicach, ze zbiorów Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny – Oddziału Muzeum Śląska Opolskiego

Legitymacja Augustyna Czarnynogi wystawiona przez dowództwo miasta Lipiny w okresie III powstania śląskiego, ze zbiorów Muzeum Historii Katowic

Most nad Odrą pod Czarnowasami wysadzony w nocy z 2 na 3 maja 1921 roku przez grupę Wawelberga w czasie akcji Mosty, ze zbiorów Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

Relacja z gazety „Powstaniec” z 7 maja 1921 roku, ze zbiorów Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

ROK 1921 W KATOWICACH. W SETNĄ ROCZNICĘ WYBUCHU III POWSTANIA ŚLĄSKIEGO

WALKI W KATOWICACH – CERNOWANE MIASTO

Maj 1921

Powiat katowicki wraz z Katowicami został zajęty przez grupę Walentego Fojkisa i kapitana Adama Kocura, liczącą ok. 5 tys. żołnierzy podzielonych na dwa duże związki taktyczne. W ich skład wchodziło sześć batalionów kierowanych przez Fryderyka Woźniaka, Karola Woźniaka, Marcina Watotę, Franciszka Sitka, Jana Lortza oraz Rudolfa Niemczyka. Do powstania przyłączyli się również polscy funkcjonariusze Policji Plebiscytowej.

Po opanowaniu powiatu katowickiego rozpoczęło się powstańcze natarcie na miasto Katowice. Oddziały zaatakowały od strony Dębu, Bogucic, Załęża, Ligoty i Brynowa. Giszowiec, Zawodzie, Załęska Hałda oraz Załęże zostały opanowane bez trudu ze względu na punkty koncentracji sił powstańczych w tym rejonie. Rankiem 3 maja na przedmieściach Katowic doszło do potyczek, a ich głównym celem było opanowanie całego miasta, co w rezultacie udało się osiągnąć. Sukces był jednak chwilowy, ponieważ powstańcy zostali wyparci przez wojsko francuskie dysponujące czołgami i samochodami pancernymi. Do walk doszło również w rejonie dworca kolejowego, gdzie żołnierze włoscy ostrzelali powstańców z odjeżdżającego pociągu. Tego samego dnia batalion Rudolfa Niemczyka bez trudu zdobył kontrolę nad wschodnią częścią powiatu katowickiego. Rankiem opanowane zostały Nikiszowiec, Janów, Ochojec, Dąbrówka Mała, Rozdzień i Szopienice. W ostatniej miejscowości zorganizowano kwaterę główną wojsk powstańczych.

W następnych dniach maja walki koncentrowały się w okręgu przemysłowym. Powiat katowicki pozostał pod pełną kontrolą powstańców, którzy po raz kolejny podjęli próbę wkroczenia do Katowic, ale po interwencji wojsk alianckich zostali zmuszeni do ich opuszczenia. Koncentrując siły na rogatkach miasta, rozpoczęli jego całkowite blokowanie, tzw. cernowanie.

Pomimo że miasto pozostało w rękach żołnierzy francuskich, polscy bojownicy przejęli pełną kontrolę nad jego funkcjonowaniem. Na terenie zajętych osad władze powstańcze przystąpiły do normalizowania życia gospodarczego i społecznego. Mieszkańcy zorganizowali strażę obywatelskie, które wspomagały komendy powstańcze, strzegące ładu i porządku. Działała żandarmeria wojskowa i sądy. Na polecenie dyktatora powstania – Wojciecha Korfanteo – przywrócono funkcjonowanie komunikacji, a robotnicy zakończyli strajk i wrócili do pracy. Na okupowanym terenie nie burzono struktur administracyjnych. Na polecenie władz powstańczych nie usuwano niemieckich urzędników i nadzoru techniczno-inżynierskiego w zakładach pracy. Mimo gwarancji bezpieczeństwa wielu urzędników uciekło do cernowanych miast.

Zaopatrywanie w wodę mieszkańców w Katowicach blokowanych przez powstańców, ze zbiorów Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny – Oddziału Muzeum Śląska Opolskiego

Fotografia grupowa żandarmerii polowej wojsk powstańczych z Katowic, ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

Oddział techniczny żandarmerii polowej wojsk powstańczych z terenu Katowic, ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

Barykada powstańcza na ul. Warszawskiej w Katowicach, ze zbiorów Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny – Oddziału Muzeum Śląska Opolskiego

ROK 1921 W KATOWICACH. W SETNĄ ROCZNICĘ WYBUCHU III POWSTANIA ŚLĄSKIEGO

Czerwiec 1921

Nieudana ofensywa strony polskiej w bitwie na Górze św. Anny była główną przyczyną dymisji dowódcy powstania, podpułkownika Macieja Mielżyńskiego. Zastąpił go pułkownik Kazimierz Zenkteller. Zmiana ta spowodowała pogorszenie nastrojów w obozie powstańczym, a autorytet Wojciecha Korfantego osłabł do tego stopnia, że 1 czerwca doszło do buntu, na którego czele stanął Michał Grażyński.

Mimo chwilowego zawieszenia broni na początku czerwca nastąpiła kontrofensywa wojsk niemieckich. Już 4 czerwca siły niemieckie uderzyły na Kędzierzyn. Atakowane miasto kilkakrotnie przechodziło z rąk do rąk. W kolejnych dniach wojska niemieckie i siły powstańcze zostały rozdzielone kordonem wojsk alianckich i zmuszone do pertraktacji. Zgodę na zawieszenie broni oraz powierzenie sprawy górnośląskiej Lidze Narodów strony wyraziły 14 czerwca.

W dniu 26 czerwca Wojciech Korfanty z Karlem Hoferem, dowódcą wojsk niemieckich, podpisali porozumienie o wycofaniu oddziałów obu stron z zajmowanych terytoriów.

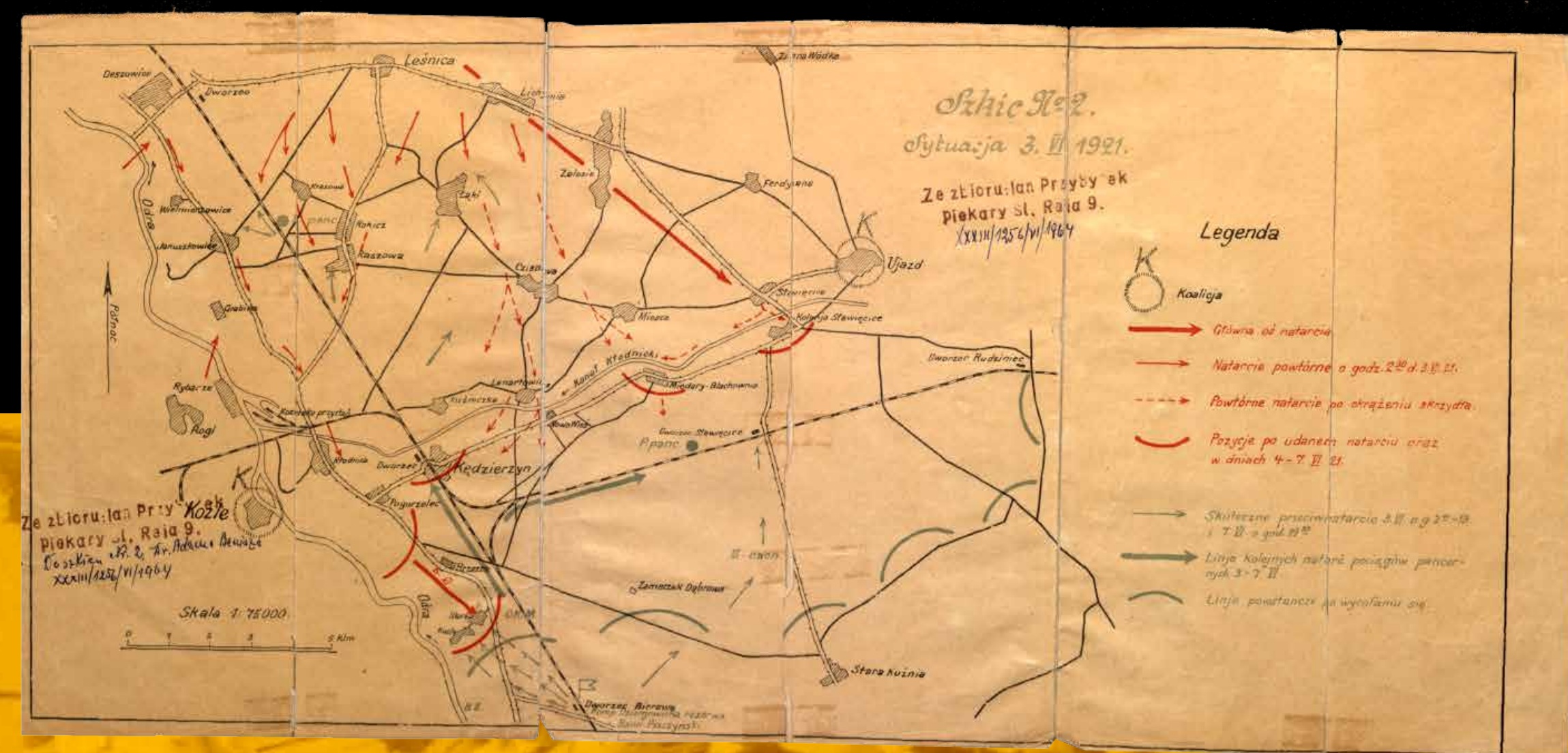
Powstańczy pociąg sanitarny, ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

Most nad Odrą pod Czarnowasami wysadzony przez powstańców w czasie akcji Mosty, ze zbiorów Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

Powstańcza kuchnia polowa, ze zbiorów Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

Plan działań zbrojnych podczas bitwy o Kędzierzyn – 3 czerwca 1921 roku, ze zbiorów Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

Most w Leńnicy wysadzony przez powstańców, ze zbiorów Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny – Oddziału Muzeum Śląska Opolskiego

Grupa bojowników Selbstschutzu pod Górą św. Anny, ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

Żołnierze siedzący na samochodzie pancernym „Korfanty”, ze zbiorów Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

ROK 1921 W KATOWICACH. W SETNĄ ROCZNICĘ WYBUCHU III POWSTANIA ŚLĄSKIEGO

UDZIAŁ LWOWIAN I KRESOWIAN W III POWSTANIU ŚLĄSKIM

Od momentu podjęcia decyzji o konieczności przeprowadzenia plebiscytu na Górnym Śląsku społeczeństwo Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich żywo interesowało się sprawą włączenia tego regionu do odrodzonego państwa polskiego. Pomoc organizowano na miejscu, a także poprzez ochotników wyjeżdżających na Śląsk i sprawujących tam różne funkcje w polskim aparacie plebiscytowym. W III powstaniu śląskim ochotnicy ze Lwowa i Kresów wzięli udział zarówno z bronią w rękę, jak też pracując w różnych służbach podległych jego dyktatorowi, Wojciechowi Korfantemu. Najbardziej znani to studenci Politechniki: Romuald Pitera – walczący już w II powstaniu, w którym został ranny; w III powstaniu był zastępcą dowódcy katowickiego pułku Walentego Fojkisa – a także Stanisław Oleksin – dowódca batalionu w zabrskim pułku Pawła Cymsa. Poległ w bitwie pod Ujazdem. Uczestnikami III powstania byli również studenci lwowskiego Korpusu Kadetów zbiegli na Śląsk (zgoda władz wojskowych na ich udział była wykluczona ze względu na brak oficjalnego zaangażowania Państwa Polskiego w walki powstańcze). Ocenia się, że na miejsce dotarło i wzięło udział w walkach 47 z nich, z czego 6 poległo. Najbardziej znany jest niespełna 17-letni Karol Chodkiewicz, potomek rodu słynnego hetmana, poległy 21 maja 1921 roku w bitwie pod Górą św. Anny, pośmiertnie odznaczony krzyżem V klasy Orderu Virtuti Militari. Warto wymienić też znanego po II wojnie światowej bytomianina, Władysława Targalskiego, który walczył jako 14-latek w szeregach Orłąt Lwowskich, a następnie na Śląsku, gdzie był członkiem załogi pociągu pancernego. Poza frontem działalność prowadzili studenci Uniwersytetu Jana Kazimierza, Roman Lutman i Olga Zarzycka, którzy przybyli na Śląsk dużo wcześniej i w czasie III powstania redagowali oficjalne pismo NKWP „Powstańiec”. Z kolei pocztę powstańczą organizował Leonard Kuntze ze Stanisławowa. Ogółem w III powstaniu, w tej czy innej formie, wzięło udział ok. 400 lwowian i kresowian. Trudno tę liczbę zweryfikować, w każdym razie w latach 1936–1939 do Związku Powstańców Śląskich należało 83 mieszkańców województwa lwowskiego, z czego 73 zamieszkałych w mieście Lwowie.

Opracowanie planszy: Antoni Wilgusiewicz

Zorganizowana w Szopienicach uroczystość przekazania powstańcom sztandaru przez mieszkańców Lwowa. Przemawia Jan Ludyga-Laskowski (pierwszy z lewej), obok Wojciech Korfanty, ze zbiorów Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny – Oddziału Muzeum Śląska Opolskiego

Zorganizowana w Szopienicach uroczystość przekazania powstańcom sztandaru przez mieszkańców Lwowa, ze zbiorów Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny – Oddziału Muzeum Śląska Opolskiego

Wielkie święto narodowe w Szopienicach.

Oroczystość poświęcenia sztandaru, ofiarowanego powstańcom przez obrońców Lwowa. Bojówki niemieckie wychodzą z kryjówek. — Hoefer pozornie opuszcza G. Śląsk.

Obrońcy Lwowa ofiarują sztandar powstańcom.

Szopienice, 2 lipca. W niedzielę, dnia 3. bm. o godz. 11 przed południem odbył się w Szopienicach niezwykła uroczystość. Słynni obrońcy Lwowa w dowód miłości braterskiej, hołdu i uznania dla powstańców górnośląskich postanowili ofiarować im sztandar, który będzie sztandarem przyszłego wojska polskiego na Górnym Śląsku.

Uroczystość wręczenia sztandaru odbył się po nabożeństwie połowem na placu sportowym obok ulicy 3. Maja. Pożądaliśmy było, aby na tę uroczystość przybyły także delegacje naszych towarzystw z innych miejscowości ze sztandarami oraz liczną publiczność.

Stostruplerzy hulają.

Lubliniec, 2 lipca. Z chwilą opuszczenia miasta Dobrodzienia przez wojska powstańcze, powychodzili z kryjówek strostruplerzy niemieccy; bawili się zwłaszcza obaj słynni przedtem dowódcy bandy strostruplerskiej Tyka i Pichon. Pichon pchnął nożem 13. maja pewnego powstańca, a potem się ulotnił. Na

pisy polskie i szłydy zostały natychmiast po wyjściu powstańców przez strostruplerów pozrywane.

Pozorne opróżnienie G. Śl. przez Niemców.

Warszawa, 2 lipca. Wedle informacji z dobrego źródła, generał Hofer, który podpisał zobowiązania opróżnienia G. Śląska, pozornie tylko wycofał swoje wojska, albowiem jego ludzie, opuszczając szeregi, zabierają broń ze sobą.

Komuniści niemieccy wykorzystując niezadowolone wśród ludności niemieckiej z powodu likwidacji bojówek niemieckich, agitują wśród demobilizowanych żołnierzy niemieckich i usiłują ich nakłonić do gwałtów.

Ofiary czwartkowej strzelaniny w Bytomiu.

Bytom, 2 lipca. Napad bojowców niemieckich urządzony w czwartek po południu z ulicy Długosza na posterunki powstańcze, zakończył się dla Niemców sunnie. Stracili kilkunastu ludzi, a nadto Francuzi aresztowali cały szereg strostruplerów. Niesięty były także ofiary niewinne. Od kul zabitych zginęło 4 ludzi i jeden żołnierz francuski. Powstańcy nie mieli strat żadnych.

Relacja z gazety „Górnoślązak” z 2 lipca 1921 roku, ze zbiorów Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

Powstańcy w III powstaniu śląskim, ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

Zorganizowana w Szopienicach uroczystość przekazania powstańcom sztandaru przez mieszkańców Lwowa. Przemawia Wojciech Korfanty, ze zbiorów Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny – Oddziału Muzeum Śląska Opolskiego

ROK 1921 W KATOWICACH. W SETNĄ ROCZNICĘ WYBUCHU III POWSTANIA ŚLĄSKIEGO

ZAWIESZENIE BRONI I KONIEC POWSTANIA

Lipiec 1921

Oficjalnie zakończenie powstania nastąpiło 5 lipca 1921 roku. Na całym obszarze plebiscytowym została przywrócona kontrola rozjemczych wojsk alianckich, jednak w świadomości mieszkańców wiele się zmieniło. W powiecie katowickim na budynkach w miastach, wsiach i osiedlach powiewały polskie flagi, w miejscach publicznych bez przeszkód można było mówić po polsku. Jawnie działały polskie organizacje społeczne, związkowe i polityczne. Mimo zakończenia powstania i powrotu do ładu sprzed 3 maja w Szopienicach, Nikiszowcu, Murckach, Dąbrówce Małej, Rozdzienu i innych miejscowościach powiatu katowickiego nie zmieniono decyzji administracyjnych podjętych przez władze powstańcze, które nie zlikwidowały istniejącej uprzednio struktury państwowej.

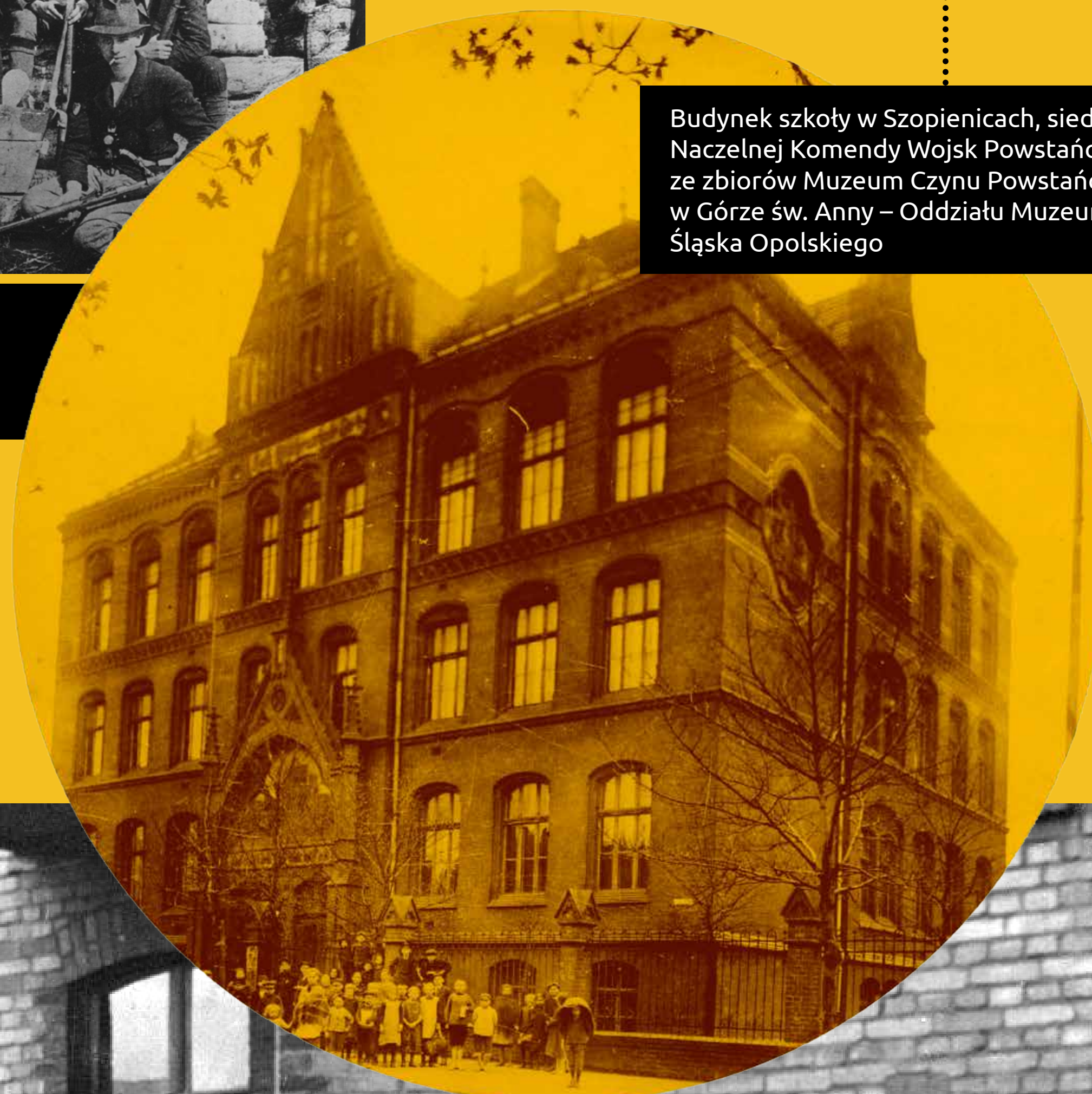
Grupa powstańców, ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego

Grupa bojowników Selbstschutzu pod Górą św. Anny, ze zbiorów Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny – Oddziału Muzeum Śląska Opolskiego

Ranni powstańcy – maj 1921 roku, ze zbiorów Śląskiej Biblioteki Cyfrowej

Budynek szkoły w Szopienicach, siedziba Naczelnej Komendy Wojsk Powstańczych, ze zbiorów Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny – Oddziału Muzeum Śląska Opolskiego

Sztab żandarmerii powstańczej pod budynkiem Naczelnej Komendy Wojsk Powstańczych w Szopienicach, ze zbiorów Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny – Oddziału Muzeum Śląska Opolskiego

ROK 1921 W KATOWICACH. W SETNĄ ROCZNICĘ WYBUCHU III POWSTANIA ŚLĄSKIEGO

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Po zawieszeniu walk na arenie międzynarodowej rozpoczął się prawie 4-miesięczny okres przetargów w sprawie ostatecznego podziału Górnego Śląska. Mimo wydarzeń z maja i czerwca rządy Anglii i Włoch nadal upierały się przy dawnym, niekorzystnym dla Polski projekcie zakładającym pozostawienie większej części terenu plebiscytowego w rękach niemieckich.

12 października 1921

W związku z brakiem porozumienia w sprawie ostatecznego podziału Górnego Śląska premierzy Francji, Aristide Briand, i Anglii, David Lloyd Georg, zwrócili się do Rady Ligi Narodów o uchwalenie rezolucji wprowadzającej zasady, na których podstawie miał zostać podzielony teren plebiscytowy.

20 października 1921

Rada Ambasadorów zaakceptowała decyzję o podziale terenu plebiscytowego, co ostatecznie zakończyło 4-letni polsko-niemiecki konflikt na Górnym Śląsku. Strona niemiecka otrzymała 71% terytorium obszaru plebiscytowego (7 794 km²), Polska natomiast 29% (3 214 km²). Choć co do terytorium zwycięstwo odniosła Rzesza, to gospodarczo wygrała Polska, po której stronie znalazły się 53 kopalnie, 9 kopalń rud żelaza, 10 kopalń rud cynku i ołowiu, 5 hut żelaza, 18 hut cynku, ołowiu i srebra. Rzesza Niemiecka straciła 90% zasobów węgla kamiennego. Ostatni etap podziału Śląska nastąpił 15 maja 1922 roku, po podpisaniu polsko-niemieckiej konwencji górnośląskiej.

Generał Karl Hofer, główny dowódca sił niemieckich, ze zbiorów Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny – Oddziału Muzeum Śląska Opolskiego

Wojciech Korfanty, dyktator III powstania śląskiego, ze zbiorów Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny – Oddziału Muzeum Śląska Opolskiego

Oficerowie alianccy w trakcie pertraktacji z dowództwem powstańczym w sprawie utworzenia strefy neutralnej, ze zbiorów Muzeum Czynu Powstańczego w Górze św. Anny – Oddziału Muzeum Śląska Opolskiego